

Science technology & Digital finance

journal homepage: <https://supportresult.uz/index.php/stdf>**UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS THE PRINCIPLE OF JUSTICE THAT HUMANIZED THE WORLD****Ortiqov Olimjon***Senior lecturer of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan.***ВСЕОБЩАЯ ДЕКЛАРАЦИЯ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТИ, ОЧЕЛОВЕЧИВШИЙ МИР****Артыков Олимжон***Старший преподаватель Джизакского филиала Национального университета Узбекистана.***INSON HUQUQLARI UMUMJAHON DEKLARATSIYASI DUNYONI INSONIYLASHTIRGAN ADOLAT TAMOYILI****Ortiqov Olimjon***O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali katta o'qituvchisi.***abstract**

This article notes the current significance of the UN Universal Declaration of human rights and the provisions of this document are expressed in the norms of the Constitution of the Republic of Uzbekistan, national legislation, which provides for the reliable protection of individual, political, economic, social and cultural rights and freedoms of a person.

аннотация

В данной статье отмечается современное значение Всемирной декларации прав человека ООН, а также то, что положения этого документа нашли свое выражение в Конституции Республики Узбекистан, нормах национального законодательства, обеспечивающих надежную защиту личных, политических, экономических, социальных и культурных прав и свобод человека.

annotatsiya

Ushbu maqolada BMT ning Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining hozirgi kundagi ahamiyati hamda ushbu hujjatning qoidalari O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, insonning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquq va erkinliklarining ishonchli himoya qilinishini ta'minlaydigan milliy qonunchilik normalarida o'z ifodasini topganligi qayd etilgan.

Keywords:

UN, declamation, law, Constitution, Justice.

Ключевые слова:

ООН, Декларация, право, Конституция, справедливость.

Kalit so'zlar:

BMT, deklaratsiya, huquq, konstitutsiya, adolat.

©2023. *Ortiqov Olimjon.*

Kirish

BMTning inson huquqlari bo'yicha komissiyasi tarixi 1946-yilda tashkil topgan paytda komissiya tarkibiga 18 ta davlat a'zo bo'ldi. Deklaratsiyani tuzish harakati Inson huquqlari komissiyasi tashabbusiga ko'ra, 1947-yilning 27-yanvar sanasidan boshlandi. Inson huquqlari komissiyasining raisi esa Eleanora Ruzvelt xonim edi. Komissiya tarkibida Avstraliya, Belgiya, Buyuk Britaniya, Xitoy, Kuba, Misr, Hindiston, Eron, Liviya, Panama, Sovet Ittifoqi, AQSh, Urugvay, Filippin, Fransiya, Chili va Yugoslaviya kabi mamlakatlardan kelgan vakillar mavjud edi.

Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi hozirda 100 dan ortiq mamlakatlarda o'z inson huquqlari qonunchiligini yaratishda asos bo'lib xizmat qilmoqda. Bu xalqaro huquq normasida "jamiyatning har bir a'zosi irqi, jinsi, kelib chiqishi, moliyaviy ahvolidan qat'iy nazar erkin tarzda tibbiyot, ilm-fan, madaniyat yutuqlaridan foydalanishi mumkinligi" belgilab berildi. Shuningdek, mazkur huquq normasida insonlarning e'tiqodi, siyosiy mansubligi va irqidan kelib chiqqan holda noqonuniy tarzda ta'qib qilinishi alohida ta'kidlanadi.

Tahlil va muhokamalar

Deklaratsiya XX asrning eng muhim hujjatlaridan biri sifatida ahamiyati oshib bordi. U 350 dan ortiq tilgan tarjima qilingan. Deklaratsiya qabul qilinganiga 75 yil bo'lganiga qaramasdan, bugungi kungacha u davlatlar, shaxslar va nodavlat tashkilotlarning inson huquqlari sohasidagi faoliyatining asosi hisoblanadi.

Mazkur hujjat dunyoning deyarli barcha mamlakatlari tomonidan ratifikatsiya qilingan va boshqa hech qaysi xalqaro hujjat bunday sharafiga da'vo qila olmaydi. Chunki unda sayyoramizda yashayotgan har bir insonning, u qayerda tug'ilgani, yashayotgani, qaysi millatga mansubligi, qanday tilda so'zlashishi, diniy e'tiqodidan qat'iy nazar, bir xil huquq va erkinliklarga ega ekani belgilangan.

1948-yil 10-dekabrda BMT Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilingan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi bugungi kunda ma'lum bo'lgan inson huquqlari tushunchasining tub mohiyatini ochib berdi. Deklaratsiya turli siyosiy tizimlarga ega bo'lgan davlatlarda inson huquqlarini bir xilda tushunish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratib, inson huquqlari sohasida standartlashtirishga asos soldi. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan keyin qo'shilgan birinchi xalqaro-huquqiy hujjat bo'ldi. Zero, demokratik, huquqiy davlat, kuchli fuqarolik jamiyati barpo etish yo'lini tanlagan O'zbekiston inson huquqlari va manfaatlarini jamiyatni rivojlantirish va davlat qurilishining, butun ichki va tashqi siyosatining eng ustuvor yo'nalishi etib belgiladi.

Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining qoidalari O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, insonning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va

madaniy huquq va erkinliklarining ishonchli himoya qilinishini ta'minlaydigan milliy qonunchilik normalarida o'z ifodasini topgan.

Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi O'zbekistonda demokratiya va insonparvarlik tamoyillarini qaror toptirish yo'lida katta ahamiyat kasb etdi. Endigina mustaqillikka erishgan O'zbekiston o'z Konstitutsiyasini, undagi inson huquq va erkinliklarini ta'minlovchi normalarni shakllantirishda Deklaratsiya dasturilamal vazifasini bajargan.

Ta'kidlash joizki, 1992-yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining "Inson va fuqarolarning asosiy huquqlari, erkinliklari va burchlari" deb nomlangan ikkinchi bo'limida Deklaratsiyaning deyarli barcha norma va qoidalari o'z ifodasini topgan bo'lsa, joriy yilning 30-aprelidagi referendum natijasida qabul qilingan Yangi tahrirdagi Konstitutsiyada Deklaratsiya bilan birga, Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risida xalqaro pakt hamda Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlar to'g'risida xalqaro pakt normalari ham ancha keng o'rin oldi. So'nggi yillarda mamlakatimizda "Inson qadri uchun" degan ezgu g'oyani to'liq ro'yobga chiqarish, inson huquq va erkinliklari sohasidagi xalqaro standartlarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilish, davlat organlari faoliyatiga tizimli va bosqichma-bosqich joriy etish bo'yicha keng ko'lamlı ishlar amalga oshirilmoqda. Inson huquqlari va erkinliklari kafolatlarini kuchaytirish hamda qonun ustuvorligini ta'minlash, shuningdek, jamiyat va har bir fuqaro hayotiga ularni tatbiq etish Yangi O'zbekistonning ichki va tashqi siyosatida markaziy o'rinni egallab kelmoqda.

Shu ma'noda, bugungi kunda O'zbekiston Konstitutsiyasini Inson huquqlari to'g'risidagi xalqaro bill normalarini o'zida mujassamlashtirgan yetuk huquqiy hujjat sifatida e'tirof etish mumkin.

Yangi tahrirdagi Konstitutsiya mamlakatimiz tarixida birinchi marta Deklaratsiyaning 1-moddasida mustahkamlangan inson huquqlarining tabiiy xususiyatini e'lon qildi. Konstitutsiyaning 19-moddasida inson huquq va erkinliklari har kimga tug'ilganidan boshlab tegishli bo'lishi belgilab qo'yildi.

Yangi tahrirdagi Konstitutsiya 15-moddasida O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalari xalqaro huquqning umume'tirof etilgan prinsip va normalari bilan bir qatorda O'zbekiston Respublikasi huquqiy tizimining tarkibiy qismi ekanligi hamda milliy qonunchilikka nisbatan ustun ahamiyatga egaligi tan olingani, ayniqsa, diqqatga sazovordir.

Shu bilan birga, Konstitutsiyamizning 19-moddasida O'zbekistonda insonning huquq va erkinliklari xalqaro huquqning umume'tirof etilgan normalariga binoan e'tirof etilishi va kafolatlanishining belgilanishi, Deklaratsiyaning inson huquqlari

bo'yicha umume'tirof etilgan norma sifatida mamlakatimizda to'g'ridan-to'g'ri amal qilishi nazarda tutilgan.

So'nggi yillarda mamlakatimizda BMTning boshqa hujjatlari qatori Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasida belgilangan normalarni hayotga tatbiq etishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

BMT Bosh kotibi Antonio Gutterish Xalqaro inson huquqlari kuni munosabati bilan yo'llagan murojaatida barcha davlatlarni Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qabul qilinganliging 75 yilligi munosabati bilan inson huquqlarini himoya qilish bo'yicha faol harakatlarni amalga oshirishga, ushbu sohada yuzaga kelgan muammolarni hal qilishga chaqirdi.

Shu munosabat bilan joriy yilning 12 may kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qabul qilinganligining 75 yilligini keng nishonlash to'g'risida" farmoni qabul qilindi. Farmon bilan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qabul qilinganligining 75 yilligiga bag'ishlangan tadbirlar dasturi tasdiqlandi.

Ushbu Farmon nazarda tutilgan chora-tadbirlarning amalga oshirilishi Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasida mustahkamlangan huquq va erkinliklarning ta'minlanishi bo'yicha davlat siyosatini izchil amalga oshirish va tizimlashtirishga xizmat qiladi. Shuningdek, mamlakatimizda inson huquqlarini himoya qilish va uni targ'ib qilish, ushbu sohadagi xalqaro hamkorlikni yanada rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa

Muxtasar aytganda, Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi axloqiy, huquqiy va siyosiy ahamiyatga ega bo'lib, inson huquqlari konsepsiyasini doimiy ravishda kengaytirish va takomillashtirish uchun katta ahamiyatga ega hujjatdir. Binobarin, agar 75 yil ortga nazar solsak, 1948-yilda qabul qilingan Deklaratsiyaning sezilarli yutuqlarni qo'lga kiritganiga guvoh bo'lamiz.

Deklaratsiya orqali millionlab odamlarning kundalik hayoti yaxshilandi, so'zlab bo'lmaydigan azob-uqubatlarning oldi olindi va adolatli dunyoning poydevori qo'yildi. Deklaratsiyaning vaqt sinovidan o'tganligi, tenglik, adolat va inson qadr-qimmatining kafolatlovchi normalari uning umumbashariy tabiatidan dalolat beradi.

Shunday ekan, Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qabul qilinganligining 75 yilligi munosabati bilan barchamiz birlashishimiz va bor kuchimizni mamlakatimizda inson qadr-qimmatini hamda erkinliklarini himoya qilishga, ushbu sohadagi muammolarni hal etishga, Deklaratsiyada belgilangan tamoyil va qadriyatlarni jamiyatimiz va davlatimiz hayotiga yanada keng joriy etishga safarbar etishimiz darkor. Shundagina mamlakatimizda «Inson qadri uchun» degan ezgu g'oya

ro'yobga chiqib, O'zbekistonimiz inson huquqlari to'la qaror topgan davlatlar qatoridan joy olajak.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 12-maydagi PF-70-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 22 iyundagi PF-6012-son Farmoni bilan tasdiqlangan Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy strategiyasi.
3. Demokratlashtirish va inson huquqlari. Ilmiy-ma'rifiy jurnal. 2 (98) –2023.
4. Ijtimoiy fikr. Inson huquqlari. O'zbekiston Gumanitar Jurnalı № 4 (96) –2021.
5. Khidirov K. I. et al. Military management and army structure of Sheybanids //The Fourth International conference on development of historical and political sciences in Eurasia. – 2015. – C. 8-11.
6. Ortikov O. K. et al. Views of eastern thinkers on the development of intellectual abilities in the scientific heritage //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – T. 11. – №. 1. – C. 211-214.
7. Boltaeva M. J., Kh O. O. Features of the scientific heritage of eastern thinkers about the attitude of parents to the child //Society and innovations. Special.–2021. – 2021. – T. 2. – C. 469-474.
8. Kamolov D. R. O. G. L. O'ZBEKISTONDA DEMOKRATIYA VA AXLOQNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA YECHIMLARI //Academic research in educational sciences. – 2022. – T. 3. – №. NUU Conference 2. – C. 348-352.
9. Dostonbek K. SPIRITUAL AND MORAL ENVIRONMENT OF SOCIETY //Social science and innovation. – 2023. – T. 1. – №. 2. – C. 128-133.
10. Spanov M., Kamolov D. MODERN PROBLEMS AND SOLUTIONS OF DEMOCRACY AND MORALITY IN UZBEKISTAN //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 168-172.
11. Kamolov, D., & Karimqulova, O. (2023). ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF INTERNATIONAL ECONOMIC ORGANIZATIONS. *Science technology&Digital Finance*, 1(4), 199-202. <https://supportresult.uz/index.php/stdf/article/view/kdko>
12. Islam H. SOCIO-PHILOSOPHICAL IMPORTANCE OF THE SCIENTIFIC WAY OF THINKING //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – C. 11.

SUPPORT RESULT
JOURNALS